Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
JULIANE KOKOTT
prednesené 18. februára 2016 [1]

Vec C-504/14

Európska komisia
proti

Helénskej republike

„Ochrana prírody — Smernica 92/43/EHS — Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich druhov — Výskyt morskej korytnačky Caretta caretta v zálive Kyparisie — Oblasť európskeho významu ‚duny Kyparisie' — Ochrana druhov"

I – Úvod

1. Kým v prípade rozhodnutia vo veci týkajúcej sa škrečkov poľných vo francúzskom Alsasku bol Súdny dvor konfrontovaný s takmer beznádejným stavom ochrany ich populácie, [2] v prejednávanej veci je situácia pozitívnejšia. Pláže v zálive Kyparisie na západnom pobreží Peloponézu sa v posledných rokoch stali významným miestom párenia morskej korytnačky *Caretta caretta* v Únii s neustále narastajúcim počtom hniezd. [3] Je možné, že aj tento vývoj prispel k tomu, že Medzinárodná únia na ochranu prírody a prírodných zdrojov (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, IUCN) priradila populácii tejto korytnačky v polovici roka 2015 hodnotenie „least concern", teda najnižší stupeň ohrozenia v jej hodnotiacej škále. [4]

2. K týmto úspechom možno Grécku a mimovládnym organizáciám (NGOs), ktoré sa už viac ako 20 rokov venujú ochrane tejto korytnačky, iba zablahoželať.

1 — Jazyk prednesu: nemčina.

2 — Pozri moje návrhy vo veci Komisia/Francúzsko (*Cricetus cricetus*, C-383/09, EU:C:2011:23, body 73 až 76), ako aj k veľmi obmedzeným pokrokom od tohto okamihu správu francúzskej vlády za rok 2015 adresovanú Stálemu výboru k Bernskému dohovoru, T-PVS/Files (2015) 46.

3 — Pozri tiež správu mimovládnej organizácie Archelon za rok 2015 adresovanú Stálemu výboru k Bernskému dohovoru, T-PVS/Files (2015) 53, s. 4.

4 — Http://www.iucnredlist.org/details/83644804/0.

3. Zároveň Komisia v zmysle smernice o biotopoch,[5] a tiež Stály výbor k Dohovoru o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovíšť[6] vyžadujú prijatie ďalších ochranných opatrení.[7] Kritika Komisie sa v oblasti ochrany druhov týka jednak požiadavky na konkrétne ochranné ustanovenia a jednak potrebných reálnych ochranných opatrení. Keďže dotknuté pláže zároveň patria do chráneného územia v zmysle smernice o biotopoch, boli podľa názoru Komisie porušené aj ustanovenia o ochrane územia, a to jednak v súvislosti s niektorými plánmi a projektmi, a jednak s ohľadom na všeobecný zákaz zhoršenia stavu.

4. Napriek celkovému pozitívnemu stavu považujem kritiku Komisie sčasti za dôvodnú. Súčasné grécke úrady totiž v tomto území povoľujú mnoho činností, ktoré predstavujú negatívum jednak pre párenie korytnačiek a jednak pre chránené druhy biotopov dún. Ide pritom predovšetkým o niektoré typy turistického využívania pláží, ako aj niektorých ciest a chodníkov, ale tiež o rybolov a výstavbu domov.

II – **Právny rámec**

5. Smernica o biotopoch predpokladá vymedzenie chránených území, takzvaných lokalít európskeho významu, ktoré slúžia jednak na ochranu určitých typov prirodzených biotopov (príloha I smernice) a jednak na ochranu niektorých druhov živočíchov a rastlín (príloha II).

6. V prílohe I sa o. i. uvádzajú rôzne typy kontinentálnych dún a v prílohe II zasa morská korytnačka *Caretta caretta*. Posledná uvedená korytnačka je tiež zatriedená ako prioritný druh, ktorý si vyžaduje osobitnú ochranu.

7. Článok 4 ods. 5 smernice o biotopoch upravuje časovú pôsobnosť ustanovení o ochrane lokalít:

„Len čo je lokalita zaradená do zoznamu podľa tretieho pododseku odseku 2, podlieha článku 6 ods. 2, ods. 3 a ods. 4“

8. Komisia lokalitu „duny Kyparisie“ („Θίνες Κυπαρισσίας“) zaradila v roku 2006 na žiadosť Grécka v súlade s článkom 4 smernice o biotopoch do zoznamu lokalít európskeho významu s kódom GR2550005.[8] Grécko toto územie vyhlásilo na základe zákona č. 3937/2011 za osobitne chránené územie.

9. Ochrana území je v článku 6 ods. 2 až 4 upravená takto:

„2. Členské štáty podniknú primerané kroky, aby sa na osobitne chránených územiach predišlo poškodeniu prirodzených biotopov a biotopov druhov, ako aj rušeniu druhov, pre ktoré boli územia označené za chránené, pokiaľ by takéto rušenie bolo [mohlo byť – *neoficiálny preklad*] podstatné vo vzťahu k cieľom tejto smernice.

5 — Smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Ú. v. ES L 206, s. 7; Mim. vyd. 15/002, s. 102) v znení smernice Rady 2006/105/ES z 20. novembra 2006 (Ú. v. EÚ L 363, s. 368).

6 — Prijatý 19. septembra 1979 v Berne, European Treaty Series č. 104; pozri tiež Ú. v. ES L 38, 1982, s. 3.

7 — K stanovisku stáleho výboru pozri jeho Recommendation N°174 (2014) on the Conservation of the Loggerhead Sea Turtle (*Caretta caretta*) and of Sand Dunes and other Coastal Habitats in Southern Kyparissia Bay (Natura 2000 – GR 2550005 „Thynes Kyparissias“, Peloponnesos, Greece).

8 — Rozhodnutie Komisie 2006/613/ES z 19. júla 2006, ktorým sa v súlade so smernicou Rady 92/43/EHS prijíma zoznam území európskeho významu pre stredomorskú biogeografickú oblasť (Ú. v. EÚ L 259, s. 1).

3. Akýkoľvek plán alebo projekt, ktorý priamo nesúvisí so správou lokality alebo nie je potrebný pre ňu, ale môže pravdepodobne významne ovplyvniť túto lokalitu, či už samotne, alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi, podlieha primeranému odhadu jeho dosahov [posúdeniu jeho vplyvu – *neoficiálny preklad*] na danú lokalitu z hľadiska cieľov ochrany lokality. Na základe výsledkov zhodnotenia dosahov [posúdenia vplyvu – *neoficiálny preklad*] na lokalitu a podľa ustanovení odseku 4 príslušné vnútroštátne orgány súhlasia s plánom alebo projektom iba po presvedčení sa, že nepriaznivo neovplyvní integritu príslušnej lokality, a v prípade potreby po získaní stanoviska verejnosti.

4. Ak sa aj napriek negatívnemu odhadu dosahov [posúdeniu vplyvu – *neoficiálny preklad*] na lokalitu a pri neexistencii alternatívnych riešení plán alebo projekt musí realizovať z [naliehavých – *neoficiálny preklad*] dôvodov vyššieho verejného záujmu, vrátane záujmov sociálnej a ekonomickej povahy, členský štát prijme všetky kompenzačné opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, že celková koherencia sústavy Natura 2000 bude ochránená. O prijatých kompenzačných opatreniach informuje Komisiu.

…“

10. Okrem ochrany území upravuje smernica o biotopoch v prípade niektorých druhov živočíchov a rastlín, ktoré sa uvádzajú v prílohe IV, a ku ktorým patrí morská korytnačka *Caretta caretta*, osobitné zákazy na ochranu druhov, ktoré vyplývajú z článku 12:

„1. Členské štáty prijmú potrebné opatrenia na vytvorenie systému prísnej ochrany živočíšnych druhov uvedených v prílohe IV písm. a) v prostredí ich prirodzeného pohybu a zakážu:

a) …;

b) úmyselné rušenie týchto druhov najmä počas obdobia párenia, odchovu mláďat, hibernácie a sťahovania;

c) …;

d) poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie alebo miest na oddych.“

III – **Skutkový stav, predchádzajúce konania a návrhy**

11. V zálive Kyparisie sa nachádza relatívne rovný pás pieskovej pláže tiahnuci sa smerom od severu na juh v dĺžke približne 80 km. Odhadom 20 km z neho je súčasťou chráneného územia „duny Kyparisie“.

12. Chránené územie zahŕňa 300 až 600 metrov dlhý pás od mora smerom do vnútrozemia. Nachádza sa v ňom predovšetkým piesková pláž, ktorá v zadnej časti prechádza do biotopu typu 2110, pohyblivé duny v začiatočnom štádiu. Čiastočne sa pripája k biotopu s kódom 2260, duny s porastmi tuholistých krov *Cisto-Lavenduletalia*. Južne od Vounaki sa za plážou a pohyblivými dunami v začiatočnom štádiu vyskytujú dokonca dva druhy prioritných biotopov dún, konkrétne s kódom 2270*, zalesnené duny s borovicou píniovou *Pinus pinea* a/alebo *Pinus pinaster*, ako aj s kódom 2250*, duny s húštinami jalovca (*Juniperus spp.*) Napokon sa za plážou vyskytuje aj druh biotopu 9540, borovicové lesy s endemickým výskytom mesogeánskej borovice, ktorý sa z pohľadu rozlohy rozpína na celkovú plochu druhov biotopov dún, a tiež v menšom rozsahu pri Vounaki sa vyskytuje biotop s kódom 5210, stredozemné arborescentné matorral s *Juniperus Spp.*[9]

9 — V súlade s triedením z júla 2014 – príloha 1 bod 1 k žalobnej odpovedi.

13. V prejednávanej veci ide predovšetkým o približne 10 km dlhý pás medzi miestami Elaia a Kalo Nero. Podľa štandardného informačného formulára vzťahujúceho sa na toto územie [10] sa tu nachádzajú jedny z najdôležitejších stredozemných pláží, ktoré sú miestom párenia morskej korytnačky *Caretta caretta*. Účastníci konania sa zhodujú v tom, že v súčasnosti ide z hľadiska párenia dokonca o najdôležitejšiu pláž.

14. Mimovládne organizácie, ktoré sa venujú ochrane korytnačiek, majú námietky proti rôznym druhom činností na plážach a z tohto dôvodu sa na Komisiu obrátili so sťažnosťou proti Grécku.

15. Po neformálnej komunikácii s gréckymi orgánmi vyzvala Komisia 28. októbra 2011 Grécko, aby sa vyjadrilo k obvineniu založenom na porušení článkov 6 a 12 smernice o biotopoch. Napriek ďalším informáciám, ktoré Grécko poskytlo, zotrvala Komisia naďalej na porušení týchto ustanovení a 1. októbra 2012 zaslala Grécku odôvodnené stanovisko. V tomto dokumente stanovila poslednú lehotu na odstránenie porušení, ktorá uplynula 1. decembra 2012.

16. Keďže ani doplňujúce odpovede Grécka Komisiu nepresvedčili, podala 12. novembra 2014 túto žalobu.

17. Európska komisia navrhuje

a) určiť, že Helénska republika si tým, že

   a. a.) neprijala vhodné opatrenia na to, aby sa predišlo zhoršeniu prirodzených biotopov a biotopov druhov, ako aj rušeniu druhov, pre ktoré bolo toto územie označené za chránené a

   bb) umožnila zásahy (bez predchádzajúceho posúdenia vplyvu na danú lokalitu v zmysle článku 6 ods. 3), ktoré môžu takéto územie závažne poškodiť, a to buď samostatne, alebo v spojení s inými plánmi a projektmi tým, že sa zmenšia alebo zničia miesta na párenie prioritného druhu *Caretta caretta*, že budú tento druh rušiť a napokon sa zmenšia a zničia biotopy dún s kódom 2110, 2220 a prioritný biotop s kódom 2250, nesplnila svoje povinnosti vyplývajúce z článku 6 ods. 2 a 3 smernice o biotopoch, a tiež nesplnila svoje povinnosti vyplývajúce z článku 6 ods. 2 a 3 smernice o biotopoch, a tiež

— povinnosti vyplývajúce z článku 12 ods. 1 písm. b) a d) tejto smernice, pretože neprijala a neuplatnila potrebné opatrenia na vytvorenie účinného systému prísnej ochrany morskej korytnačky *Caretta caretta* (prioritný druh) v zálive Kyparisie, aby sa zabránilo akémukoľvek rušeniu tohto druhu počas obdobia párenia, a akejkoľvek činnosti, ktorá by mohla poškodiť alebo zničiť ich miesta na párenie;

b) zaviazať Helénsku republiku na náhradu trov konania.

18. Helénska republika navrhuje

a) zamietnuť žalobu;

b) zaviazať Komisiu na náhradu trov konania.

19. Komisia a Grécko sa najskôr vyjadrili každý v dvoch písomných podaniach. Po skončení písomnej časti konania 29. apríla 2015 požiadala Komisia 16. júna 2015 o pripustenie nového dôkazného prostriedku, konkrétne posudku gréckej Štátnej rady č. 32/2015 k návrhu prezidentského dekrétu o zriadení regionálneho parku v zálive Kyparisie.

10 — http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=GR2550005.

20. Účastníci konania sa napokon 13. januára 2016 zúčastnili na pojednávaní.

IV – **Právne posúdenie**

21. Komisia Grécku vytýka, že v lokalite „duny Kyparisie“ si nesplnila svoje povinnosti vyplývajúce zo smernice o biotopoch v súvislosti s ochranou územia a druhov. Odchylne od štruktúry argumentácie Komisie sa najskôr budem zaoberať ochranou územia, pretože v tomto ohľade možno v plnej miere zohľadniť Komisiou namietané ohrozenia, zatiaľ čo ochrana druhov sa týka len morskej korytnačky *Caretta caretta*.

22. V prípade oboch žalobných dôvodov platí, že existencia nesplnenia povinnosti vyplývajúcej zo Zmlúv sa má posudzovať na základe situácie, v ktorej sa členský štát nachádzal v čase uplynutia lehoty stanovenej v odôvodnenom stanovisku, teda 1. decembra 2012. Na neskoršie zmeny Súdny dvor nemôže prihliadať. [11]

23. V prvom rade je však potrebné preskúmať prípustnosť dôkazného prostriedku, ktorý dodatočne predložila Komisia.

A – *O prípustnosti dodatočne predloženého stanoviska*

24. Podľa článku 128 ods. 2 prvej a druhej vety rokovacieho poriadku môžu účastníci konania výnimočne predložiť dôkazy alebo označiť dôkazy, ktoré navrhujú vykonať, aj po skončení písomnej časti konania. Omeškanie s predložením alebo označením týchto dôkazov musia odôvodniť.

25. Grécka Štátna rada prijala stanovisko k návrhu prezidentského dekrétu o ochrane viacerých území v zálive Kyparisie, ktoré Komisia dodatočne predložila 16. júna 2015. V tomto stanovisku sa uvádzajú o. i. riziká pre oblasť „duny Kyparisie“.

26. Na stanovisku je ako dátum vydania vyznačený 8. apríl 2015. Na kópii, ktorú Komisia predložila Súdnemu dvoru, však možno rozoznať rukou napísanú poznámku o dátume schválenia z 15. apríla 2015. Grécko napokon poukázalo na stanovisko vo svojej duplike, ktorá bola Súdnemu dvoru doručená 29. apríla 2015.

27. Komisia bez toho, aby to druhý účastník konania spochybnil, uvádza, že sa o tomto stanovisku dozvedela až po skončení písomnej časti konania. Toto tvrdenie je s ohľadom na vyššie uvedené dátumy prijateľné. Treba vychádzať z predpokladu, že Komisia sa o existencii stanoviska dozvedela najneskôr z dupliky. Následne si tento dokument musela zaobstarať a posúdiť jeho význam pre toto konanie. Tvrdenie Komisie preto stačí ako odôvodnenie, prečo toto stanovisko predložila až 16. júna 2015. Okrem toho zohľadnenie tohto dôkazného prostriedku v prejednávanej veci nespôsobuje prieťahy v konaní.

28. Grécko namieta, že toto stanovisko neobsahuje nijaké nové skutočnosti, a jeho zohľadnenie považuje za neprípustné aj z toho dôvodu, že bolo vydané v ešte v prebiehajúcom konaní o prijatí prezidentského dekrétu.

29. Ani jedno z týchto dvoch tvrdení ma nepresvedčilo.

30. Aké skutočnosti sú obsiahnuté v tomto stanovisku a či sú nové, je otázkou jeho posúdenia. Nemôžu mať preto vplyv na prípustnosť tohto dôkazného prostriedku. Toto stanovisko tiež potvrdzuje niektoré námietky Komisie, predovšetkým čo sa týka narastajúceho tlaku na chránené územie.

11 — Rozsudok Komisia/Francúzsko (*Cricetus cricetus*, C-383/09, EU:C:2011:369, bod 22 a citovaná judikatúra).

31. Dôkazná hodnota tohto stanoviska nie je spochybnená ani tým, že bolo vydané počas ešte neukončeného konania. Inak by túto skutočnosť bolo možné posúdiť vtedy, ak by šlo o návrh stanoviska, ktoré ešte nebolo s konečnou platnosťou prijaté. O takýto prípad však v prejednávanej veci nejde. Obdobne Súdny dvor už v minulosti založil svoje rozhodnutie na takomto stanovisku. [12]

32. Pre doplnenie treba poukázať na to, že ani význam predsúdneho štádia konania pre porušenie povinnosti, ani relevantná lehota pre posúdenie porušenia, 1. december 2012, nevylučujú zohľadnenie posudku. Tento síce nemôže rozšíriť predmet konania ani z časového, ani z obsahového hľadiska, môže však podložiť výhrady Komisie, ktoré tvoria predmet konania.

33. Súdnemu dvoru preto navrhujem, aby stanovisko pripustil ako dôkaz.

B – *O ochrane územia*

34. Ochrana územia podľa článku 6 ods. 2 až 4 smernice o biotopoch sa podľa článku 4 ods. 5 uplatní, len čo Komisia na návrh členského štátu predmetnú lokalitu zaradí do zoznamu chránených území. Na územie „duny Kyparisie“, o ktoré ide v tejto veci, sa vzťahujú ochranné ustanovenia od 19. júla 2006, teda od okamihu oznámenia príslušného rozhodnutia Komisie. [13]

35. Komisia namieta porušenie všeobecného zákazu zhoršenia stavu podľa článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch (pozri bod 1) a povinnosti podľa článku 6 ods. 3 posúdiť vplyv niektorých plánov a projektov (pozri bod 2).

1. O článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch

36. Komisia Grécku vytýka, že rôzne činnosti na pláži medzi Elaia a Kalo Nero v zálive Kyparisie sú v rozpore so zákazom zhoršenia stavu podľa článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch. Keďže Komisia namieta väčší počet rôznorodých aktivít, v prvom rade sa budem zaoberať všeobecnými požiadavkami zákazu zhoršenia stavu, následne ohrozeniu morskej korytnačky *Caretta caretta* na plážach, ktoré sú miestom jej párenia, a až na záver rozoberiem jednotlivé body kritiky Komisie.

a) O kritériách podľa článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch

37. Činnosť je v súlade s článkom 6 ods. 2 smernice o biotopoch len vtedy, ak sa zabezpečí, že nebude mať za následok narušenie, ktoré by mohlo vážne ohroziť ciele tejto smernice, predovšetkým ciele zachovania druhov. [14] V konaní pre porušenie povinnosti členského štátu je preto námietka o porušení článku 6 ods. 2 odôvodnená iba vtedy, ak Komisia z právneho hľadiska dostatočne preukáže, že členský štát neprijal nijaké primerané opatrenia, aby zabránil tomu, že realizácia projektov, v rozsahu, v akom k nej došlo po tom, čo bolo dané územie označené za chránené, spôsobí zhoršenie biotopov dotknutých druhov a ich rušenie, ktoré môžu mať závažné následky s ohľadom na cieľ tejto smernice, ktorým je zaistiť zachovanie príslušného druhu. [15]

12 — Pozri rozsudok Komisia/Grécko (*Caretta caretta*, C-103/00, EU:C:2002:60, bod 28).

13 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias a. i. (C-43/10, EU:C:2012:560, body 100 a 102).

14 — Rozsudky Komisia/Francúzsko (C-241/08, EU:C:2010:114, bod 32), Komisia/Španielsko (Španielsky medveď hnedý, C-404/09, EU:C:2011:768, bod 126) a Komisia/Bulharsko (Kaliakra, C 141/14, EU:C:2016:8, bod 56).

15 — Rozsudky Komisia/Španielsko (Španielsky medveď hnedý, C-404/09, EU:C:2011:768, bod 128) a Komisia/Bulharsko (Kaliakra, C 141/14, EU:C:2016:8, bod 57).

38. Komisia však na preukázanie porušenia článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch nemusí dokázať príčinnú súvislosť medzi prevádzkou projektu a významným rušením príslušného druhu. Naopak stačí, ak preukáže pravdepodobnosť alebo riziko, že takáto prevádzka bude mať za následok závažné rušenie tohto druhu. [16]

39. Hoci Súdny dvor kritérium pravdepodobnosti alebo rizika uplatnil len s cieľom preskúmať závažné rušenia druhov, neexistuje dôvod, prečo by sa takéto kritérium nemalo uplatniť aj v prípade preskúmania iných druhov zásahov v zmysle článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch, konkrétne v prípade zhoršenia stavu chránených biotopov.

40. Toto kritérium totiž možno odôvodniť tým, že aj odhad vplyvu projektu *ex ante* podľa článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch sa musí vykonať v prípade, keď existuje riziko tohto charakteru. [17] V tomto prípade prichádza vydanie povolenia do úvahy len vtedy, ak z posúdenia vyplynie buď to, že samotné územie nebude dotknuté, alebo že je projekt odôvodnený podľa článku 6 ods. 4 Pritom treba prihliadať jednak na chránené druhy a jednak na chránené biotopy. Keďže článok 6 ods. 2 a 3 má za cieľ zaručiť rovnakú úroveň ochrany, [18] musí aj pre dôkaz o porušení článku 6 ods. 2 platiť rovnaké kritérium.

41. Dôkaz v zmysle tohto kritéria však nevyhnutne s konečnou platnosťou nepreukazuje, že opatrenie, napríklad realizácia zámeru, nie je prípustné. Naopak, takýto dôkaz možno vyvrátiť na základe primeraného posúdenia vplyvov na územie, alebo možno opatrenie odôvodniť v súlade s článkom 6 ods. 4 smernice o biotopoch. [19]

b) O ohrození morskej korytnačky *Caretta caretta* na plážach, ktoré sú miestom jej párenia

42. Účastníci konania sa zhodujú v otázke reprodukčného správania morskej korytnačky *Caretta caretta*. Po dosiahnutí reprodukčného veku zhruba 20 rokov sa každé dva až tri roky vráti na pláž, kde sa vyliahla, aby tu nakládla vajcia. V Grécku začína obdobie kladenia vajec na konci mája a končí uplynutím mesiaca august. Korytnačka vychádza v noci z vody a hľadá suché miesto pláže, kde vyhĺbi 40 až 60 cm hlbokú jamu, do ktorej nakladie priemerne 120 vajec. O dva mesiace neskôr sa vyliahnu malé korytnačky, ktoré sa vyhrabú z piesku a pomaly sa presunú do mora.

43. Citlivé na rušenie, hluk alebo svetlo je pritom najmä kladenie vajec a vyliahnutie sa malých korytnačiek. Tieto sú veľmi zraniteľné a veľké množstvo z nich uhynie skôr, ako sú schopné reprodukcie. Predovšetkým, keď sa vyliahnu v noci, môže ich prilákať osvetlenie pevniny a vybočia z cesty do mora. Napokon sa musí zabrániť opatreniam, ktoré by narúšali reprodukčný účel pláže, napríklad výstavbe budov. [20]

44. Keďže množstvo hniezd morskej korytnačky *Caretta caretta* na sporných plážach vzrástlo, zastáva Grécko názor, že tento živočích je dostatočne chránený.

16 — Rozsudky Komisia/Španielsko (Španielsky medveď hnedý, C-404/09, EU:C:2011:768, bod 142) a Komisia/Bulharsko (Kaliakra, C 141/14, EU:C:2016:8, bod 58).

17 — Rozsudky Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, bod 43), Komisia/Taliansko (C-179/06, EU:C:2007:578, bod 33) a Azienda Agro-Zootecnica Franchini a Eolica di Altamura (C-2/10, EU:C:2011:502, bod 41).

18 — Rozsudky Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, bod 36), Komisia/Francúzsko (C-241/08, EU:C:2010:114, bod 30) a Komisia/Španielsko (Španielsky medveď hnedý, C-404/09, EU:C:2011:768, bod 142).

19 — Rozsudok Komisia/Španielsko (Španielsky medveď hnedý, C-404/09, EU:C:2011:768, body 156 a 192).

20 — Rozsudok Komisia/Grécko (*Caretta caretta*, C-103/00, EU:C:2002:60, bod 38).

45. Komisia však proti tomuto názoru dôvodne namieta, že v súčasnosti pozorované kladenie vajec vykazujúce úspech vychádza z porovnania so stavom reprodukcie z doby približne spred 20 rokov, a teda spočíva na ochranných opatreniach, ktoré sa uplatňovali v tej dobe. S podobnou výhradou obmedzuje napokon aj IUCN svoje pozitívne hodnotenie stredozemskej populácie korytnačky. [21]

46. Treba doplniť, že v súčasnosti zistiteľná úspešnosť reprodukcie na základe správ mimovládnej organizácie Archelon zjavne vo veľkej miere závisí od aktívnych ochranných opatrení, akými sú označenie hniezd alebo zriadenie tienidiel. Opatrenia tohto druhu sú však len núdzovým riešením. Povinnosti ochrany v zmysle smernice o biotopoch vzťahujúce sa na chránené druhy sú v prvom rade zamerané najmä na zabránenie rušeniam a zásahom, aby sa bez ľudského zásahu mohli vo svojom prirodzenom prostredí ďalej samé reprodukovať.

47. Napokon zvýšenie počtu hniezd nevypovedá o ohrození iných predmetov ochrany v území, akými sú napríklad druhy biotopov dún.

48. V tomto ohľade v prípade, ak možno konštatovať porušenia povinností ochrany, odmieta Súdny dvor tvrdenie o nepreukázaní škody pravidelne ako irelevantné. [22]

49. Je preto potrebné preskúmať jednotlivé namietané činnosti.

c) O namietaných činnostiach

50. Štruktúra tohto žalobného dôvodu má síce podstatný nedostatok v tom, že Komisia sa k tým istým problémom vyjadruje v rôznych častiach žaloby, na podporu svojich tvrdení odkazuje častokrát veľmi paušálne na objemné prílohy a v nich sa nachádzajúce fotografie vyhotovené v zlej kvalite. Grécku sú však výhrady zjavne známe, a teda jeho právo na obhajobu nebolo porušené. Okrem toho sa táto žaloba týka ochrany spoločného prírodného dedičstva Únie [23] pred nenapraviteľnými škodami. Aj pri vynaložení primeranej námahy pri čítaní spisu sa ukazuje, že niektoré z namietaných bodov skutočne spochybňujú ochranu územia. Aj napriek nedostatkom žaloby by sa preto Súdny dvor mal zaoberať týmito tvrdeniami.

i) O výstavbe domov v rámci územia O povolených zámeroch v Agiannaki a Vounaki

51. Komisia tvrdí, že v rámci územia sa v rokoch 2006 až 2010 pri Agiannaki uskutočnila výstavba domov a pri Vounaki boli v roku 2012 vydané tri povolenia na ďalšie prázdninové domy, [24] ktoré sa od roku 2013 stavajú.

52. Toto tvrdenie Grécko nespochybňuje, ale dokonca pripúšťa, že už vydané stavebné povolenia sú podľa gréckeho práva v budúcnosti vykonateľné.

53. Stavebné opatrenia tohto druhu priamo narúšajú druhy biotopov dún v chránenom území, kde dochádza k ich uskutočňovaniu. Okrem toho tieto opatrenia, ako aj využívanie budov, zakladajú vážne nebezpečenstvo rušenia morskej korytnačky *Caretta caretta* pri jej párení, či už hlukom alebo svetlom. Okolnosť, na ktorú poukazuje Grécko, že v oblasti chráneného územia sa doposiaľ stavalo relatívne málo, toto ohrozenie nevylučuje.

21 — Http://www.iucnredlist.org/details/83644804/0.

22 — Rozsudky Komisia/Grécko (*Caretta caretta*, C-103/00, EU:C:2002:60, bod 31), Komisia/Grécko (*Vipera schweizeri*, C-518/04, EU:C:2006:183, bod 21) a Komisia/Bulharsko (Kaliakra, C-141/14, EU:C:2016:8, bod 76).

23 — Rozsudok Komisia/Spojené kráľovstvo (C-6/04, EU:C:2005:626, bod 25).

24 — Príloha 17k k žalobe (s. 449 a nasl. príloh).

54. Grécko teda v zásade podľa článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch bolo povinné prijať také opatrenia, ktorými by sa predchádzalo týmto zásahom do chráneného územia.

55. Čo sa týka stavieb z roku 2006, treba pripomenúť, že chránené územie bolo vyhradené až od 19. júla 2006. Keďže Komisia nespresňuje, kedy presne sa stavebné práce uskutočnili, možno v tomto ohľade konštatovať len porušenie článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch z dôvodu vydania povolenia na užívanie stavby.

56. Pokiaľ ide o stavebné činnosti od roku 2013, nie sú predmetom tohto konania, pretože sa uskutočnili až po uplynutí lehoty v prípade odôvodneného stanoviska.

57. Nemožno s istotou vylúčiť, že gréckym opatreniam, ktorými sa malo zabrániť dodatočným ohrozeniam, bránila prinajmenšom sčasti zásada právnej istoty. Táto zásada síce nemôže odôvodniť stavebné povolenie, ktoré bolo vydané bez ohľadu na ochranu územia. Keďže však Komisia neuvádza údaje o čase vydania týchto povolení, je možné, a v prípade stavieb z roku 2006 treba dokonca vychádzať z predpokladu, že tieto povolenia boli vydané skôr, ak bolo územie vyhlásené za chránené, teda pred 19. júlom 2006. [25]

58. Ako však naposledy Súdny dvor opätovne potvrdil, aj v takomto prípade by sa uplatnil článok 6 ods. 2 smernice o biotopoch na vykonávacie opatrenia týkajúce sa týchto povolení v prípade, ak boli vydané po 19. júli 2006. [26] Zásada právnej istoty by však mohla odôvodniť vykonanie riadne vydaného povolenia na základe primeraného uplatnenia článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch. [27] Takéto odôvodnenie by si však vyžadovalo posúdenie vplyvov daného stavebného zámeru z hľadiska cieľov ochrany chráneného územia, aby ich bolo možné navzájom porovnať. [28]

59. Keďže Grécko uvedené stavebné zámery resp. ich užívanie neprekazilo a nepredložilo ani ich odôvodnenie, porušil tento členský štát svoje povinnosti vyplývajúce z článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch.

O plánovanej výstavbe 50 luxusných rezidencií medzi Agiannaki a Elaia a štyroch rezidencií pri Elaia

60. Komisia ďalej namieta proti zámeru postaviť 50 luxusných rezidencií na pláži medzi Agiannaki a Elaia.

61. Možno síce predpokladať, že takýto zámer by narušil jednak biotopy dún, a jednak by závažným spôsobom rušil korytnačky, a teda by bol v rozpore s článkom 6 ods. 2 smernice o biotopoch. V prípade, ak by grécke orgány tento zámer povolili alebo strpeli, mohlo by dôjsť aj k porušeniu zásady zákazu zhoršenia stavu.

62. Komisia však takéto porušenie nepreukázala.

63. Vo svojej žalobe v súvislosti s týmto zámerom poukázala na jediné porušenie, konkrétne že už boli vykonané prvé stavebné opatrenia. V zmysle nespochybneného tvrdenia Grécka sú však stavebné činnosti pred vydaním stavebného povolenia zakázané. Komisia by preto mala preukázať, že Grécko tento zákaz dôsledne neuplatnilo. Komisia tak však neurobila. Žalobu treba preto v tomto bode zamietnuť.

25 — Pozri bod 34 vyššie.

26 — Rozsudky Komisia/Španielsko (Španielsky medveď hnedý, C-404/09, EU:C:2011:768, body 124 a 125), Grüne Liga Sachsen (C-399/14, EU:C:2016:10, bod 33) a Komisia/Bulharsko (Kaliakra, C-141/14, EU:C:2016:8, body 51 a 52).

27 — Pozri moje návrhy vo veci Komisia/Bulharsko (Kaliakra, C-141/14, EU:C:2015:528, bod 87).

28 — Rozsudky Komisia/Španielsko (Španielsky medveď hnedý, C-404/09, EU:C:2011:768, bod 157) a Grüne Liga Sachsen (C-399/14, EU:C:2016:10, bod 56 a 57).

64. Uvedené platí aj v rozsahu, v akom Komisia tvrdí, že výstavba štyroch rezidencií pri Elaia „údajne bola povolená“. Údajný úmysel, ktorému v súčasnosti bráni Gréckom preukázané prerušenie všetkých konaní o vydanie stavebného povolenia, totiž ešte nemôže porušovať zákaz zhoršenia stavu.

Predbežný záver

65. Z uvedeného vyplýva, že Grécko tak porušilo článok 6 ods. 2 smernice o biotopoch tým, že v roku 2010 povolilo v chránenom území pri Agiannaki výstavbu domov a užívanie ďalších dvoch domov z roku 2006 a tiež tým, že nezrušilo vydané stavebné povolenie na tri domy pri Vounaki.

ii) O výstavbe príjazdov a ciest

66. Komisia ďalej namieta výstavbu rôznych ciest, predovšetkým otvorenie piatich nových príjazdov k pláži, novú cestu, ktorá paralelne s plážou pozdĺž už existujúcej železničnej trasy spája Kalo Nero s Elaia, cestu za plážou v Kalo Nero, ktorá sa využíva ako parkovisko a ako miesto na táborenie, a tiež nanesenie prírodného asfaltu (bitúmenu) na existujúce príjazdy a cesty.

O výstavbe piatich príjazdov k pláži

67. Komisia síce uznáva, že grécke úrady označili nové príjazdy za protiprávne a požadovali ich uzavretie a uvedenie do pôvodného stavu, avšak tieto opatrenia nepovažuje za dostatočné.

68. Grécko sa bráni tým, že príjazdy k pláži existovali už na začiatku 70. rokov a v tom čase boli riadne a v súlade so zákonom povolené. Zo spoločnej správy rôznych gréckych orgánov však vyplýva, že sa nepreukázala existencia ani jedného z piatich príjazdov pred rokom 2009, že minimálne tri z týchto príjazdov nezodpovedali pôvodným požiadavkám a že v tej dobe sa nepotvrdila existencia piatich, ale len štyroch príjazdov. [29]

69. Tá istá správa však zároveň potvrdzuje, že tieto príjazdy zriadil súkromný podnik, a že mu za toto konanie boli uložené pokuty. [30] Grécke tvrdenie chápem v tom zmysle, že tieto pokuty sú stále predmetom súdneho konania.

70. Keďže grécke orgány tieto príjazdy nezriadili, nepovolili a ani netolerovali, nemožno Grécku ich výstavbu vytýkať. Navyše z dôvodu, že ich oprávnenosť si vyžaduje rozhodnutie súdu, nemožno (zatiaľ) od Grécka žiadať, aby zabezpečilo ich odstránenie.

71. Komisia však správne namieta, že Grécko využívanie týchto príjazdov nezakázalo.

72. Grécko totiž opomína skutočnosť, že zákaz zhoršenia stavu nezahŕňa len zákaz nových škodlivých činností. Naopak si vyžaduje, aby členský štát prijal zároveň primerané opatrenia na zabránenie činnostiam, ktoré povedú k zhoršeniu stavu biotopov príslušných druhov a ich rušeniu, ktoré môže závažne ohroziť cieľ tejto smernice, ktorým je zabezpečenie ochrany uvedených druhov. [31]

73. Grécko by teda bolo povinné zabezpečiť, že využívanie týchto ciest nebude závažným spôsobom rušiť korytnačky alebo neohrozí duny. Túto povinnosť si však členský štát nesplnil.

29 — Správa z decembra 2013, s. 357 a nasl. príloh k žalobe (s. 28 a nasl. správy); vo všeobecnosti sa aj posudok Štátnej rady, s. 37 a 38, zmieňuje o nezákonne vybudovaných cestách.

30 — Správa z decembra 2013, s. 357 a nasl. príloh k žalobe (s. 26 a 27).

31 — Rozsudok Komisia/Španielsko (Španielsky medveď hnedý, C-404/09, EU:C:2011:768, bod 128).

74. Keďže tieto príjazdy a cesty uľahčujú autám prístup na pláž, predstavujú vážne nebezpečenstvo rušenia korytnačiek, predovšetkým hlukom a svetlom v čase kladenia vajec, ako aj v čase vyliahnutia malých korytnačiek. Okrem toho zvyšujú riziko, že autá budú jazdiť až na pláž. Toto môže za istých okolností viesť priamo k usmrteniu korytnačiek. Prinajmenšom sa utlačí piesok, čo sťaží vyhrabávanie hniezd, alebo mu dokonca zabráni. Taktiež jazdné pruhy v piesku môžu vytvárať prekážky, ktoré malým korytnačkám zabránia, aby sa neporušené dostali k moru.

75. V rozsahu, v akom sa príjazdy pri svojom súčasnom ukončení pretínajú s druhmi biotopov dún, spôsobujú bezprostrednú ujmu lokalitám chráneným právom Únie. Aj v tom prípade, ak by v čase označenia lokality za chránené územie už tieto príjazdy existovali, treba vychádzať z predpokladu, že neregulované parkovanie áut návštevníkov pláže na konci týchto príjazdov a po ich okrajoch spôsobí ďalšie škody v krajinnom prostredí dún. [32] Vjazdy áut na pláž môžu tiež narušiť biotopy dún. [33] Takéto vjazdy navyše uľahčujú nezákonné táborenie v dunách, čo môže mať za následok ďalšie škody. [34]

76. Grécko tieto sťažnosti nemôže vyvrátiť len paušálnym odkazom na prebiehajúce súdne konanie. Aj napriek takémuto konaniu totiž musí byť v zásade možné prijať dočasné opatrenia na ochranu územia, napríklad prostredníctvom obmedzenia používania príjazdov.

77. Neexistuje však dôkaz o tom, že by sa Grécko o takéto ochranné opatrenia pokúsilo, alebo že by ich nebolo možné prijať z dôvodov spočívajúcich v práve Únie, alebo že by im bránili skutkové udalosti.

78. V tomto rozsahu je teda žaloba v tomto bode dôvodná.

O spojení medzi Kalo Nero a Elaia

79. Grécko ďalej vysvetľuje, že spojenie medzi Kalo Nero a Elaia pozdĺž existujúcej železničnej trate sa nachádza ďaleko od pláže a nemá nič spoločné s príjazdmi. Tieto tvrdenia chápem v tom zmysle, že Grécko za túto trať preberá zodpovednosť, považuje ju ale za zlučiteľnú so zákazom zhoršenia stavu.

80. Je však nesporné, že toto spojenie sa nachádza v chránenom území. Podľa mapy predloženej Gréckom [35] sa síce skutočne nedotýka pláže, zasahuje však do rôznych druhov chránených biotopov. Okrem toho sa od neho odvíjajú príjazdy k pláži, a teda je súčasťou príjazdovej štruktúry. Odôvodňuje preto prinajmenšom pravdepodobnosť alebo nebezpečenstvo ohrozenia chráneného územia.

81. Na to, aby sa Grécko v tomto ohľade vyhlo odsudzujúcemu rozsudku, muselo by vyvrátiť námietky Komisie. Na tento účel by napríklad mohol členský štát predložiť vhodné posúdenie vplyvov, ktoré preukazuje, že z tohto spojenia nevyplýva nijaké ohrozenie územia. To sa však nestalo.

82. Žaloba je preto aj v tomto bode dôvodná.

O nanesení prírodného asfaltu (bitúmenu) na niektoré cesty a chodníky

83. Grécko v tomto ohľade uvádza, že nanesenie prírodného asfaltu (bitúmenu) na niektoré cesty a chodníky v žiadnom prípade neuľahčuje prístup k pláži, ale len redukuje prach a hluk. Toto tvrdenie však nie je presvedčivé. Aj v prípade, ak by pieskové cesty nepatrili k chránenému biotopu, a neviedli by priamo k možným miestam hniezdenia korytnačky, uľahčuje nanesenie prírodného asfaltu ich využívanie a tým aj prístup k pláži. Toto udupanie chodníkov ďalej predstavuje zvýšené riziko rušenia korytnačiek a ohrozenia dún.

32 — Pozri posudok Štátnej rady, s. 33.

33 — Pozri posudok Štátnej rady, s. 33.

34 — K tomu ďalej pozri bod 85 a nasl.

35 — Príloha 1 k žalobnej odpovedi „X.08a COMPARATIVE MAP HABITAT SEA 2014 & SEA 2002.jpg“.

Predbežný záver

84. Možno zhrnúť, že Grécko porušilo článok 6 ods. 2 smernice o biotopoch tým, že

— neobmedzilo využívanie ciest v chránenom území takým spôsobom, aby sa zabránilo ohrozeniu územia a závažnému rušeniu morskej korytnačky *Caretta caretta* pri jej párení,

— sa v chránenom území zriadilo alebo prinajmenšom bolo povolené vybudovanie spojenia medzi Kalo Nero a Elaia paralelne so železničnou traťou, a tiež tým,

— že povolilo nanesenie prírodného asfaltu (bitúmenu) na cesty v chránenom území.

iii) O nedovolenom táborení

85. Komisia ďalej namieta, že v píniovom háji nachádzajúcom sa v dunách pri pláži Elaia sa pravidelne „nedovolene tábori", často s karavanmi. Tento zvyk predstavuje problém najmä pre ochranu biotopov dún a lesov, avšak zároveň zvyšuje riziko, že táborníci budú v noci rušiť na pláži korytnačky.

86. Grécko síce zdôrazňuje, že „nedovolené táborenie" je prísne zakázané, avšak pripúšťa, že sa praktizuje dlhodobo. Od roku 2013 sú však dotknuté územia strážené, a preto sa situácia podstatne zlepšila.

87. Grécko tak implicitne pripúšťa, že do rozhodného okamihu, teda do 1. decembra 2012 sa zákaz „nedovoleného táborenia" pri Elaia dostatočne neuplatňoval.

88. Grécko preto porušilo článok 6 ods. 2 smernice o biotopoch tým, že dostatočne nepresadilo zákaz „nedovoleného táborenia" v chránenom území.

iv) O prevádzke plážových barov

89. Komisia tiež namieta, že medzi Elaia a Kalo Nero boli v prevádzke najmenej tri plážové bary, predovšetkým v noci. Táto prevádzka rušila korytnačky svetlom a hlukom pri kladení vajec a zároveň ohrozovala malé vyliahnuté živočíchy.

90. Grécko iba uvádza, že v rokoch 2013 a 2014, teda po uplynutí relevantnej lehoty, bola prevádzka plážových barov zakázaná a od tohto momentu už neboli v prevádzke nijaké plážové bary. Členský štát tak implicitne pripúšťa, že predtým, t. j. pred uplynutím lehoty, sa v dostatočnej miere nezamedzilo rušeniu korytnačiek prevádzkou plážových barov.

91. Grécko teda porušilo článok 6 ods. 2 smernice o biotopoch tým, že dostatočne neobmedzilo prevádzku plážových barov na plážach párenia morskej korytnačky *Caretta caretta* v chránenom území.

v) O využívaní pláží

92. Ďalší bod kritiky Komisie sa týka prítomnosti plážového vybavenia, predovšetkým slnečníkov a ležadiel, ktoré prenajímatelia v noci nechávali na pláži, ako aj drevom vykladaných plážových chodníkov. Tieto zmenšujú priestor pre hniezda a obmedzujú korytnačky.

93. Grécko túto kritiku implicitne uznáva tým, že sa len obmedzuje na konštatovanie, že od roku 2013, teda po uplynutí relevantnej lehoty, sa slnečníky a ležadlá prenajímajú len mimo pláží párenia pri Kalo Nero.

94. Z toho vyplýva, že Grécko porušilo článok 6 ods. 2 smernice o biotopoch tým, že dostatočne nezamedzilo prenájmu plážového vybavenia a vyloženiu chodníkov drevom na území pláží, ktoré sú miestom na párenie morskej korytnačky *Caretta caretta* v chránenom území.

vi) O čistení pláží ťažkými mechanizmami

95. Komisia namieta aj proti tomu, že pláže sčasti čistili ťažké mechanizmy. Pláž sa v dôsledku toho utlačí a môže dôjsť k zničeniu hniezd.

96. Grécko síce preukazuje, že v zmysle predpisov o využívaní pláži platných od polovice roku 2013 bolo čistenie pláží ťažkými mechanizmami v čase párenia korytnačiek zakázané, avšak piesok sa môže utlačiť aj v dôsledku používania takýchto mechanizmov mimo obdobia párenia.

97. Zároveň treba tento žalobný dôvod zamietnuť, pretože Grécko bez spochybnenia uvádza, že šlo o jeden izolovaný prípad, ktorý sa stal dávno pred prvou výzvou na predloženie stanoviska. Komisia v nadväznosti na toto tvrdenie neuvádza nijakú skutočnosť, z ktorej by bolo možné vyvodiť, že po uplynutí lehoty odôvodneného stanoviska boli potrebné ďalšie opatrenia na zamedzenie takýchto čistiacich prác.

vii) O svetelnom smogu

98. Komisia predovšetkým v oblasti Kalo Nero namieta rušenie korytnačiek svetlom, ktoré vyžaruje z blízkych reštaurácií, hotelov a obchodov, ako aj z pouličného osvetlenia. V dôsledku toho sa hlavne malé vyliahnuté korytnačky odklonia od svojej cesty do mora a zároveň dochádza k rušeniu korytnačiek pri kladení vajec.

99. Grécko sa odvoláva na to, že osvetlenie často existuje už dlhú dobu, a uvádza, že v budúcnosti budú prijaté opatrenia na zabránenie takémuto druhu rušenia.

100. Podobne ako v prípade ciest v blízkosti pláže platí aj v tomto prípade, že členské štáty sú povinné prijať primerané opatrenia na zabránenie rušeniam vyplývajúcim z už existujúcich činností.[36] Keďže takéto opatrenia boli ešte len avizované, je žaloba aj v tomto ohľade dôvodná.

101. Grécko teda porušilo článok 6 ods. 2 smernice o biotopoch tým, že dostatočne neobmedzilo svetelný smog na plážach, ktoré sú miestom párenia morskej korytnačky *Caretta caretta* v chránenom území.

viii) O ťažbe piesku medzi Agiannaki a Elaia

102. Komisia Grécku okrem toho vytýka, že pripustilo ťažbu piesku medzi Agiannaki a Elaia. Grécko to však odmieta. Keďže Komisia svoju výhradu ďalej nespresňuje, treba žalobu v tomto bode zamietnuť.

ix) O rozšírení poľnohospodárskeho využívania dún

103. Rozšírenie poľnohospodárskeho využívania v dunách predstavuje ďalšiu výhradu Komisie.

104. Grécko však preukazuje, že za obdobie posledných 20 rokov došlo skôr k úbytku poľnohospodárskeho využívania. Taktiež posudok Štátnej rady uvádza len, že v chránenom území sa síce poľnohospodárka činnosť zachovala, nedošlo však k jej rozšíreniu.[37]

36 — Pozri body 71 až 73 vyššie.

37 — Posudok Štátnej rady, s. 33.

105. Komisia svoju výhradu odôvodňuje len jednou fotografiou, ktorá bola priložená k odôvodnenému stanovisku, avšak z ktorej nie je možné rozoznať, čo má zobraziť. Nie je teda spôsobilá vyvrátiť tvrdenia Grécka. Žalobu treba preto aj v tomto bode zamietnuť.

106. Komisia kritizuje tiež oranie dún medzi Elaia a Agiannaki od 20. februára do 3. marca 2013. Tento zásah sa však odohral po uplynutí lehoty stanovenej Komisiou, a preto naň v tomto konaní nemožno prihliadať.

107. Tvrdenie Komisie je tiež nejasné, pokiaľ ide o ohrozenie korytnačky v dôsledku prítomnosti oviec na pláži. Grécko presvedčivo preukazuje, že v tomto prípade nemôže ísť o chov oviec, keďže v tomto území nerastú nijaké rastliny, ktorými by sa mohli ovce kŕmiť. Naopak treba vychádzať z predpokladu, že odfotené ovce [38] boli hnané cez pláž na ceste medzi dvomi pašami. To, že by pritom ovce mohli poškodiť hniezda korytnačky v hĺbke 50 cm, je nepravdepodobné.

x) O rušeniach prichádzajúcich od mora

108. Komisia napokon namieta aj proti povoleniu rybolovu vo vodách pred plážou. Odvoláva sa pritom na správy mimovládnej organizácie Archelon, v zmysle ktorej miestni rybári na plážach pravidelne cez noc umiestňovali siete vedúce naprieč k pláži v dĺžke niekoľko sto metrov. Okrem toho lovia väčšie lode na začiatku kladenia vajec v máji a na konci obdobia liahnutia v októbri ryby za pomoci vlečných sietí čiastočne až kilometer od pláže napriek tomu, že stanovená vzdialenosť je najmenej 1,5 námornej míle. Takéto porušenia sú síce odhaľované a potrestané za pomoci radarového dohľadu, pokuty však nemajú odstrašujúci charakter. [39]

109. Podľa Komisie existuje vážne nebezpečenstvo, že korytnačky sa na svojej ceste za kladením vajec alebo na ceste späť môžu zamotať do sietí a utopiť.

110. Grécko naopak tvrdí, že rybolov takmer neexistuje. Nebezpečenstvo je veľmi obmedzené, pričom vyplavené mŕtve korytnačky nemali žiadne tomu zodpovedajúce zranenia. V prípade, ak by sa korytnačky zamotali do sietí, rybári by ich okamžite vypustili.

111. Grécke tvrdenie však nie je presvedčivé.

112. Pokiaľ ide o vyjadrenie k rozsahu rybolovu, je príliš všeobecné a nezaoberá sa konkrétnymi vyjadreniami Archelonu.

113. Namietané postupy ako také Grécko nespochybňuje.

114. Je zjavné, že rybolov za pomoci sietí v blízkosti pláže zakladá značné nebezpečenstvo pre korytnačky, ktoré sa tu v čase kladenia vajec nachádzajú vo veľkom počte. Preto nie je miestny rybolov za pomoci sietí priamo na pláži akceptovateľný.

115. Aj rybolov vlečnými sieťami v trochu väčšej vzdialenosti ohrozuje korytnačky. A pokuty za neprimerané priblíženie sa k pobrežiu zjavne nestačia na to, aby ohrozeniu korytnačiek zabránili.

116. Grécko preto porušilo článok 6 ods. 2 smernice o biotopoch tým, že v dostatočnej miere neobmedzilo rybolov pri plážach párenia morskej korytnačky *Caretta caretta* v chránenom území.

38 — Pozri fotografie č. 16 a 17 na s. 60 a 61 prílohy k žalobe.

39 — Príloha 18 k žalobe, s. 495 a 496.

117. Komisia okrem toho namieta aj využívanie súkromných a prenajatých člnov pri pláži, avšak neurčité správy mimovládnej organizácie Archelon, na ktoré sa v tejto súvislosti odvoláva, neobsahujú k tejto otázke nijaké údaje. Žalobu preto treba v tejto časti zamietnuť.

xi) Predbežný záver

118. Možno zhrnúť, že Grécko porušilo článok 6 ods. 2 smernice o biotopoch tým, že v chránenom území

— povolilo pri Agiannaki výstavbu domov v roku 2010 a užívanie ďalších domov z roku 2006, a tiež tým, že ponecháva v platnosti stavebné povolenia vydané na stavbu troch domov pri Vounaki,

— neobmedzilo využívanie ciest takým spôsobom, aby sa zabránilo ohrozeniu územia a vážnemu rušeniu morskej korytnačky *Caretta caretta* pri jej párení, že zriadilo spojenie medzi Kalo Nero a Elaia paralelne so železničným spojením alebo ho prinajmenšom povolilo, rovnako ako povolilo nanesenie prírodného asfaltu (bitúmenu) na chodníky,

— dostatočne nepresadilo zákaz „nedovoleného táborenia“,

— dostatočne neobmedzilo prevádzku plážových barov na plážach párenia morskej korytnačky *Caretta caretta*,

— dostatočne neobmedzilo prenájom plážového vybavenia a pokrytie chodníkov drevom na plážach párenia morskej korytnačky *Caretta caretta*,

— dostatočne neobmedzilo prítomnosť svetelného smogu na plážach párenia morskej korytnačky *Caretta caretta* a

— dostatočne neobmedzilo rybolov pri plážach párenia morskej korytnačky *Caretta caretta*.

2. O posúdení vplyvu

119. Komisia Grécku ďalej vytýka, že niektoré činnosti nepodrobilo posúdeniu vplyvu v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch. Toto ustanovenie upravuje konanie o preskúmaní, v ktorom sa má prostredníctvom predbežnej kontroly zabezpečiť, že plány a projekty, ktoré priamo nesúvisia so správou daného územia alebo pre ňu nie sú potrebné, ale môžu takéto územie významne ovplyvniť, boli odsúhlasené iba v rozsahu, v akom toto územie ako také nepriaznivo neovplyvnia. [40]

120. Zatiaľ čo k činnostiam uvedeným v oddiele IV.B.1 písm. c) nepochybne dochádzalo od začiatku účinnosti zákazu zhoršenia stavu podľa článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch, teda po 19. júli 2006, [41] pre porušenie povinnosti vykonať posúdenie vplyvu podľa článku 6 ods. 3 sa vyžaduje, aby grécke orgány jednotlivé činnosti od tohto okamihu povolili. Alternatívne by Komisia mohla tiež tvrdiť, že niektoré činnosti možno vykonávať bez akéhokoľvek povolenia, hoci si na základe svojej povahy vyžadujú posúdenie ich vplyvov. [42]

121. Komisia však v súvislosti s väčšinou namietaných opatrení k týmto dvom bodom neuvádza nijaké tvrdenia. Predovšetkým spravidla neuvádza čas prijatia jednotlivých opatrení, pričom vo väčšine prípadov chýba akákoľvek zmienka o tom, že by vôbec bolo vydané povolenie.

40 — Rozsudky Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, bod 34), ako aj Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias a.i. (C-43/10, EU:C:2012:560, bod 110).

41 — Pozri bod 34 vyššie.

42 — Pozri moje návrhy vo veci Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:60, body 30 až 37).

122. Iba v prípade stavebného zámeru týkajúceho sa troch prázdninových domov pri Vounaki je možné zo spisu vyvodiť, že bol povolený v roku 2012.[43] Ako už bolo uvedené, tento zámer by mohol spôsobiť ujmu na území dún a mať za následok rušenie morskej korytnačky *Caretta caretta*. Pred vydaním povolenia sa preto malo vykonať posúdenie vplyvu.

123. Z toho vyplýva, že Grécko porušilo článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch tým, že v roku 2012 povolilo výstavbu troch prázdninových domov pri Vounaki v lokalite „duny Kyparisie“ bez toho, aby tento zámer najskôr podrobilo primeranému posúdeniu vplyvu s ohľadom na ciele ochrany týkajúce sa tohto územia. Vo zvyšnej časti treba žalobu v tomto bode zamietnuť.

C – O ochrane druhov

124. Komisia Grécku vytýka, že porušilo článok 12 ods. 1 písm. b) smernice o biotopoch tým, že neprijalo potrebné opatrenia na to, aby sa zaviedol a uplatnil účinný systém prísnej ochrany morskej korytnačky *Caretta caretta* v zálive Kyparisie, a zabránilo sa tak akémukoľvek rušeniu tohto druhu v období párenia a zároveň sa predišlo akejkoľvek činnosti, ktorá by mohla poškodiť alebo zničiť ich miesta párenia.

125. Podľa článku 12 ods. 1 smernice o biotopoch sú členské štáty povinné prijať opatrenia na vytvorenie systému prísnej ochrany živočíšnych druhov uvedených v prílohe IV písm. a) v prostredí ich prirodzeného pohybu, a zakázať akékoľvek úmyselné rušenie týchto druhov najmä počas obdobia párenia, odchovu mláďat, hibernácie a sťahovania [článok 12 ods. 1 písm. b)], ako aj akékoľvek poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie alebo miest na oddych [článok 12 ods. 1 písm. d)]. Tieto požiadavky platia už od konca lehoty na prebratie smernice o biotopoch, teda od roku 1994.

126. Takýto prísny systém ochrany musí byť spôsobilý účinne zabrániť akémukoľvek úmyselnému rušeniu týchto druhov, najmä počas obdobia párenia, a tiež poškodeniu alebo zničeniu miest párenia druhov živočíchov uvedených v prílohe IV písm. a) smernice o biotopoch.[44] V súvislosti s požiadavkou úmyselného konania Súdny dvor rozhodol, že o úmysel môže ísť len v tom prípade, ak sa preukáže, že konajúca osoba chcela alebo prinajmenšom bola uzrozumená so zakázaným ohrozením chráneného živočíšneho druhu v zmysle článku 12 ods. 1 smernice o biotopoch.[45]

127. Prebratie týchto povinností členskými štátmi si nevyžaduje len to, aby prijali ucelenú právnu úpravu, ale aj aby uplatnili konkrétne osobitné ochranné opatrenia.[46] Tieto zamedzujúce opatrenia musia byť koherentné a navzájom koordinované.[47]

128. Ucelená právna úprava, ako aj koherentné a koordinované zamedzujúce ochranné opatrenia musia zodpovedať konkrétnym potrebám morskej korytnačky *Caretta caretta* pri jej párení. Je preto potrebné pripomenúť, že predovšetkým kladenie vajec a vyliahnutie malých korytnačiek sú citlivé na konkrétne rušenia – či už hlukom alebo svetlom. Práve vyliahnuté korytnačky sú veľmi zraniteľné a veľké množstvo z nich zahynie skôr, ako sú schopné párenia. Najmä ak sa vyliahnu v noci, môže ich pobrežné osvetlenie prilákať, v dôsledku čoho sa odklonia zo svojej trasy do mora. Tiež treba zabrániť opatreniam, ktoré ohrozujú vhodnosť pláže ako miesta na párenie, ku ktorým napríklad patrí uskutočňovanie stavieb.[48]

43 — Príloha č. 17 k žalobe (s. 449 a nasl. príloh).

44 — Rozsudky Komisia/Francúzsko (*Cricetus cricetus*, C-383/09, EU:C:2011:369, body 19 až 21 a citovaná judikatúra), ako aj Komisia/Cyprus (*Natrix n. cypriaca*, C-340/10, EU:C:2012:143, bod 62).

45 — Rozsudok Komisia/Španielsko (*Lutra lutra*, C-221/04, EU:C:2006:329, bod 71).

46 — Rozsudok Komisia/Írsko (C-183/05, EU:C:2007:14, bod 29) a Komisia/Cyprus (*Natrix n. cypriaca*, C-340/10, EU:C:2012:143, bod 60).

47 — Rozsudky Komisia/Grécko (*Vipera schweizeri*, C-518/04, EU:C:2006:183, bod 16), Komisia/Írsko (C-183/05, EU:C:2007:14, bod 30) a Komisia/Cyprus (*Natrix n. cypriaca*, C-340/10, EU:C:2012:143, bod 61).

48 — Pozri bod 43 vyššie.

1. O ucelenej právnej úprave

129. Komisia predovšetkým namieta, že ucelená právna úprava neexistuje, pričom vychádza predovšetkým zo skutočnosti, že Grécko pripustilo neúplnosť v predbežnom konaní.

130. Grécko s týmto tvrdením nesúhlasí a argumentuje veľkým množstvom predpisov, ktoré majú prispieť k ochrane morskej korytnačky *Caretta caretta*. Prezidentský dekrét o ochrane územia, ktorý je v štádiu prípravy, má už existujúce predpisy len zhrnúť a konsolidovať.

131. Aj keď sa Komisia domnieva, že Grécko si protirečí so svojimi tvrdeniami v predsúdnom konaní, z pasáží, ktoré cituje, však vyplýva iba to, že Grécko považovalo za vhodné prijať doplňujúce predpisy, čo ale ešte neznamená, že ich zároveň považovalo za nevyhnutné.

132. Pre úspešnosť žaloby sa preto vyžaduje dôkaz o medzerách v gréckej právnej úprave. Komisia sa však, bohužiaľ, obmedzuje len na tvrdenie, že niektoré predpisy nestačia alebo že sú príliš všeobecné. Toto tvrdenie však nepreukazuje, že by právne predpisy prijaté Gréckom mali nedostatky ako celok.

133. Zároveň z podrobného posúdenia dokumentov predložených v spore vyplýva, že grécke predpisy boli prinajmenšom v rozhodnom čase nedostatočné. Vyplýva to najmä z potrieb korytnačiek, z už zistených nedostatkov ich ochrany z dôvodu porušenia zákazu zhoršenia stavu podľa článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch a z novších gréckych ustanovení.

134. Požadovanú mieru ochrany by pritom bolo pomerne jednoduché zabezpečiť úplným zamedzením prístupu na sporné pláže v období od mája do októbra, a tiež tým, že by sa zabránilo uskutočneniu zámerov, ktoré by mohli tieto pláže ohroziť, teda napríklad stavbám alebo ťažbe piesku.

135. Je však tiež možné spojiť využívanie pláží, predovšetkým na turistické účely, a ochranu korytnačiek, o čo sa Grécko zjavne usiluje. Na tento účel však treba prijať podstatne komplexnejšie opatrenia, ktoré podrobne upravia, aké činnosti sú povolené resp. zakázané. [49]

136. Takéto predpisy pritom Grécko medzičasom prijalo, konkrétne ministerské výnosy o zákaze vydávania stavebných povolení a o využívaní pláží. Bez ohľadu na to, či ustanovenia týchto predpisov skutočne dopĺňajú právny rámec alebo naďalej majú nedostatky, nie sú spôsobilé vyvrátiť námietky Komisie. Boli totiž prijaté po *prvýkrát v* máji a v júli 2013, teda po uplynutí príslušnej lehoty. Keďže 1. decembra 2012 porovnateľné predpisy ešte chýbali, bola právna úprava v tej dobe neúplná.

137. Tiež platí, že opatrenia ktoré treba pravidelne novelizovať, nemožno považovať za ucelenú právnu úpravu. Existuje totiž stále riziko, že včasná novelizácia sa jedného dňa nestihne prijať. [50]

138. Z konštatovaných porušení zákazu zhoršenia stavu podľa článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch vyplýva, že chýbajú účinné predpisy, ktoré by obmedzili využívanie príjazdov k pláži a používanie osvetlenia v blízkosti pláže v takom rozsahu, aby sa zabránilo rušeniu korytnačiek pri kladení vajec a pri liahnutí malých korytnačiek.

139. Tento záver potvrdzuje aj posudok Štátnej rady, v ktorom sa konštatuje, že povinnosti, ktoré Grécku vyplývajú z európskych právnych predpisov, si bezodkladne vyžadujú konsolidáciu právnej úpravy ochrany územia. [51]

49 — Pre ilustráciu pozri námietky v rozsudku Komisia/Grécko (*Caretta caretta*, C-103/00, EU:C:2002:60, body 34 až 38).

50 — Mimovládna organizácia Archelon citovaná v poznámke pod čiarou 3 na s. 8 a 9 dokonca na rozdiel od stáleho výboru k Bernskému dohovoru uviedla, že konania o vydanie stavebného povolenia možno prerušiť najviac na dobu troch rokov, pričom táto lehota uplynie v roku 2016, pokiaľ sa včas neprijme primeraná dlhodobá právna úprava ochrany územia.

51 — Strana 39 až 40 posudku.

140. Grécko preto porušilo článok 12 ods. 1 písm. b) a d) smernice o biotopoch tým, že neprijalo ucelenú právnu úpravu na ochranu morskej korytnačky *Caretta caretta* v chránenom území „duny Kyparisie“.

2. O konkrétnych ochranných opatreniach

141. Okrem neexistencie ucelenej právnej úpravy Komisia namieta aj nedostatočné konkrétne ochranné opatrenia.

142. V tomto ohľade už konštatované porušenia článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch zakladajú zároveň porušenia zákazu rušenia podľa článku 12 ods. 1 písm. b). Zahŕňajú totiž všetky rušenia morskej korytnačky *Caretta caretta*. K týmto rušeniam dochádzalo v zmysle judikatúry Súdneho dvora [52] tiež úmyselne. Význam pláží pre párenie korytnačiek je totiž na danom území všeobecne známy. Z tohto dôvodu sa s rušením pri predmetných činnostiach prinajmenšom počíta.

143. Rozdiely v časovej účinnosti článku 6 ods. 2 a článku 12 ods. 1 písm. b) smernice o biotopoch sú zjavné napríklad v prípade stavieb z roku 2006. Hoci v súvislosti s týmto opatrením nemožno konštatovať porušenie článku 6 ods. 2, pretože nie je jasné, či sa stavalo pred alebo po nadobudnutí účinnosti tohto predpisu, [53] bol článok 12 uplatniteľný už od roku 1994. Z toho vyplýva, že táto výstavba bola v rozpore so zákazom rušenia morskej korytnačky *Caretta caretta*.

144. Z konštatovania týchto porušení vyplýva, že konkrétne ochranné opatrenia stále nie sú dostatočné a Grécko v tomto ohľade porušilo článok 12 ods. 1 písm. b) smernice o biotopoch.

145. Poškodenie miest na párenie a miest na oddych sa naopak v prípade všetkých týchto činností nepreukázalo. Komisia totiž nepreukázala, že sú dotknuté miesta na pláži, kde má morská korytnačka *Caretta caretta* svoje hniezda. V tomto ohľade preto nemožno konštatovať porušenie článku 12 ods. 1 písm. d).

V – **O trovách**

146. Podľa článku 138 ods. 1 rokovacieho poriadku sa účastníkovi konania, ktorý vo veci nemal úspech, uloží povinnosť nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Naopak, ak je viac účastníkov konania, ktorí vo veci nemali úspech, znáša každý účastník konania v zmysle článku 138 ods. 3 svoje vlastné trovy konania. Hoci Grécko nemalo úspech vo väčšej časti, hlavné žalobné dôvody Komisie sú relevantné len sčasti alebo vôbec. Preto by každý z účastníkov konania mal znášať svoje vlastné trovy konania.

VI – **Návrh**

147. So zreteľom na predchádzajúce úvahy navrhujem Súdnemu dvoru, aby rozhodol takto:

1. Posudok gréckej Štátnej rady z 8. apríla 2015, ktorý Komisia predložila 16. júna 2015, sa pripúšťa ako dôkazný prostriedok.

2. Helénska republika porušila článok 6 ods. 2, ako aj článok 12 ods. 1 písm. b) smernice Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín tým, že v území „duny Kyparisie“ („Θίνες Κυπαρισσίας“, Natura-2000-Code GR2550005)

52 — Pozri bod 126 vyššie.

53 — Pozri bod 55 vyššie.

— umožnila pri Agiannaki výstavbu domov v roku 2010 a užívanie ďalších domov z roku 2006, a tiež zachovala platnosť stavebných povolení vydaných pre tri domy pri Vounaki,

— neobmedzila využívanie ciest takým spôsobom, aby sa zabránilo ohrozeniu územia a závažným rušeniam morskej korytnačky *Caretta caretta* pri jej párení, zriadila alebo prinajmenšom povolila v chránenom území paralelne so železničnou traťou vybudovanie spojenia medzi Kalo Nero a Elaia, rovnako ako nanesenie prírodného asfaltu (bitúmenu) na cesty v chránenom území,

— dostatočne nepresadila zákaz nedovoleného táborenia,

— dostatočne neobmedzila prevádzku plážových barov na miestach párenia morskej korytnačky *Caretta caretta*,

— dostatočne neobmedzila prenájom plážového vybavenia a vyloženie chodníkov drevom na plážach, ktoré sú miestom párenia morskej korytnačky *Caretta caretta*,

— dostatočne neobmedzila svetelný smog na plážach, ktoré sú miestom párenia morskej korytnačky *Caretta caretta* a

— dostatočne neobmedzila rybolov v blízkosti pláží, ktoré sú miestom párenia morskej korytnačky *Caretta caretta*.

3. Helénska republika porušila článok 6 ods. 3 smernice 92/43 tým, že v roku 2012 povolila výstavbu troch prázdninových domov pri Vounaki v území „duny Kyparisie“ bez toho, aby tento zámer podrobila predchádzajúcemu primeranému posúdeniu vplyvu s prihliadnutím na ciele ochrany stanovené pre toto územie.

4. Helénska republika porušila článok 12 ods. 1 písm. b) smernice 92/43 tým, že v roku 2006 pri Agiannaki povolila výstavbu v blízkosti pláží, ktoré sú miestom párenia morskej korytnačky *Caretta caretta*.

5. Helénska republika porušila článok 12 ods. 1 písm. b) a d) smernice 92/43 tým, že neprijala ucelenú právnu úpravu na ochranu morskej korytnačky *Caretta caretta* v chránenom území „duny Kyparisie“.

6. V zostávajúcej časti sa žaloba zamieta.

7. Európska komisia a Helénska republika znášajú svoje vlastné trovy konania.